

วจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง และปัจจัยที่ผู้พูดคำนึงถึง

The Speech Act of Students' Complaints to Parents and Factors Contributing to the Complaints

ชาญวิทย์ เยาวฤทธา¹

Chanwit Yaowaritttha

บทคัดย่อ

การศึกษาวจนกรรมทำให้เข้าใจพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ ได้ เนื่องจากสะท้อนความคิดผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่นักศึกษาใช้แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ และศึกษาเหตุผลของการไม่แสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ โดยศึกษาตามแนวคิดวจนปฏิบัติศาสตร์ แนวปลดปล่อย (Emancipatory pragmatics) ร่วมกับแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ (Rapport management) ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด ชุดละ 139 ฉบับ ซึ่งจำนวนดังกล่าวได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) สำหรับแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ได้แก่ 1.แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้น (ไม่ระบุชื่อและนามสกุล) และการเลือกแสดงหรือไม่แสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในสถานการณ์ต่าง ๆ 4 สถานการณ์ 2.แบบสอบถามที่ใช้ถามปัจจัยซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีทางภาษา หลังจากนั้นสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมจากตัวแทนผู้ตอบแบบสอบถาม

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่นักศึกษาใช้แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครองปรากฏทั้งสิ้น 21 กลวิธีย่อย และ 1 กลวิธีเสริม โดยกลวิธีย่อยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามเจตนาในการสื่อสาร ได้แก่ 1.กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครองจำนวน 14 กลวิธีย่อย 2.กลวิธีการรักษาความสัมพันธ์จำนวน 4 กลวิธีย่อย 3.กลวิธีการแสดงผลกระทบจำนวน 3 กลวิธีย่อย นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อกลวิธีทางภาษายังสัมพันธ์กับเรื่องหน้า (Face) และสิทธิทางสังคม (Sociality rights) ตามแนวคิดของ สเปนเซอร์ โอตตี้ (Spencer-Oatey, 2002) ขณะที่เหตุผลของการไม่แสดงความไม่พอใจมีหลากหลาย แต่ที่ปรากฏและสะท้อนค่านิยมในสังคมไทยคือ เหตุผล “ผู้มีพระคุณ”

คำสำคัญ: กลวิธีการแสดงความไม่พอใจ วจนกรรการ วจนปฏิบัติศาสตร์ แนวปลดปล่อย การจัดการความสัมพันธ์ ภาษาและวัฒนธรรม

Abstract

The study of speech act can help people understand a communicative behavior in each society through words selection based on social context and culture. Thereby, this research has objectives to firstly, study linguistic strategies employed by students in expressing their complaints to their parents. Secondly, to study factors influencing speech act of complaints. Lastly, this study would like to identify reasons contributing to and causing students not to express their feeling by speech act of complaints. The Emancipatory pragmatics and Rapport management are used as methodologies in this study. The Researcher collected data by a survey with two sets of questionnaire, 139 copies for each set in according with stratified random

sampling. The two questionnaires are 1. general information (anonymous) and decision to or not to use speech act of complaints in four situations and 2. questionnaire for asking factors contributing and influencing their decision to select linguistic strategy. At the end, there was an interview to acquire additional data from representatives of respondents.

The research found that linguistic strategies employed by students in their parents complaining have in total of 21 sub-strategies with one additional strategy. The sub-strategies can be classified into three groups, they are:

1. Strategies used to express disagreement with actions or ideas of parents - 14 sub-strategies.
2. Strategies used to maintain good relationship – 4 sub-strategies.
3. Strategies used to demonstrate impacts – 3 sub-strategies.

Besides, it is found that “Face” and “Sociality rights” as referred to in Spencer-Oatey’s suggestion (2002) has influence on their linguistic strategy selection while gratitude toward “PhumiphraKhun” in Thai society is the main reason for not complaining.

Keywords: Complaining Strategies, Speech Act, Emancipatory Pragmatics, Rapport Management, Language and Culture

บทนำ

งานวิจัยด้านวจนกรรมาการปรากฏในสังคมไทยมายาวนานมากกว่าหนึ่งทศวรรษ โดยการศึกษาวจนกรรมาการช่วยสะท้อนลักษณะการสื่อสารที่หลากหลายในสังคม ขณะเดียวกันก็สะท้อนความคิดความรู้สึกรักของคนในสังคมผ่านการกล่าวถ้อยคำ ดังนั้น การศึกษาวจนกรรมาการจึงมีเพียงแต่ได้ประโยชน์เฉพาะการบันทึกรูปแบบการใช้ภาษา แต่ยังเป็นหนทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ผู้ส่งสารต้องการแสดงวจนกรรมาการที่แสดงความรู้สึกรักด้านลบและอาจจะทบต่อความรู้สึกของผู้ฟัง เช่น การแสดงควาไมม่พอใจ การบริภาษ ฯลฯ กล่าวคือ การศึกษาวจนกรรมาการแสดงให้เห็นกลวิธีทางภาษาและเหตุผลของการไม่แสดงวจนกรรมาการ อีกทั้ง สะท้อนความคิดของผู้ใช้ภาษากลุ่มต่าง ๆ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์เจตนาในปริบทที่หลากหลาย ผลการศึกษาจึงเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันหรือต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจตัวตนของกลุ่มบุคคลที่มีธรรมชาติการสื่อสารที่แตกต่างกัน เช่น การคำนึงถึงความต้องการหรือความรู้สึกในจิตใจของแต่ละฝ่าย การลดอคติระหว่างบุคคล ฯลฯ

สำหรับปัญหาที่พบได้ในสังคมไทยปัจจุบันซึ่งมีสาเหตุจากการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ระหว่างกันสามารถพบได้ตามคลิป (Clip) ที่เผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ เช่น การทำร้ายร่างกายของวัยรุ่นที่มีปัญหาจากการกล่าวหรือเขียนถ้อยคำต่อกัน การพูดต่อว่าระหว่างกระเป่ารถเมล์กับผู้โดยสาร หรือบางสถานการณ์ไม่ได้เป็นคลิปเผยแพร่ในสื่อ แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วอาจนำไปสู่ความไม่สบายใจของคุณสนทนา เช่น การทะเลาะระหว่างผู้ปกครองกับลูก การทะเลาะระหว่างตนเองกับเพื่อน ฯลฯ

กรณีการทะเลาะระหว่างพ่อแม่หรือผู้ปกครองกับลูกเป็นอีกหนึ่งสถานการณ์ที่พบได้บ่อยครั้ง ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาที่มีความรุนแรงแตกต่างกัน เช่น การไม่พูดระหว่างกันช่วงระยะเวลาหนึ่ง การหนีออกจากบ้าน การสร้างความคิดที่ว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เข้าใจตนเอง ฯลฯ หรืออาจรุนแรงถึงขั้นฆ่าบุพการี ดังเคยปรากฏเป็นพาดหัวข่าวบนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ที่ว่า “คลีปมสังหาร

ยกคร้ว 3 ศพ อึ้งคตีพลิกที่แท้ ‘ลูกชายคนโต’ มือฆ่า จ๋ออิงพ้อแม่เน่อง ฉุนกดตันหนัก
ขอรถใหม่ไม่ให้” (2557) และ “ทรพีทำแผน 3 ศพ จ๋ออิงเรียงหัวพ้อแม่เน่อง
อ้างถูกด่า-เปี้ยวซื้อรถให้ สำนึกผิดขอขมาหน้ารูป” (2557) ซึ่งปัญหาดังกล่าว
ไม่ควรเกิดขึ้นในสถาบันครอบครัว เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นความสุขของคนในสังคม
ทั้งนี้ หากพิจารณาปัญหาที่กล่าวไปพบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการสื่อสาร
ระหว่างบุคคล ดังนั้น การทำความเข้าใจการใช้ภาษาของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ
ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยกรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเข้าใจ
และนำไปแก้ไขปัญหา การใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องได้

แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา มีผู้ศึกษาวิจัยกรมการแสดงความไม่พอใจในสังคม
ไทยเรื่อง วิจัยกรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย: กรณีศึกษานิสิตนักศึกษา
ของ รุ่งอรุณ ใจชื่อ (2549) และวิจัยกรมการแสดงความไม่พอใจ ซึ่งเป็นบทหนึ่ง
ของงานวิจัยเรื่อง แนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวิจัยกรม 3 ชนิดในสังคมไทย
ของชาญวิทย์ เยาวฤทธา (2555) แต่งานวิจัยชื่อแรกเป็นการศึกษาวิจัยกรม
ที่ทำให้ความสำคัญกับปัจจัยเพียง 2 ปัจจัย คือ ระดับความไม่พอใจและความสนิทสนม
ขณะที่งานวิจัยชื่อหลังให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องบุญคุณ
เป็นหลัก วิจัยกรมการแสดงความไม่พอใจจึงยังเป็นสิ่งที่ควรศึกษา เนื่องจาก
สามารถทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังเช่นปัญหาที่กล่าวในข้างต้น อีกทั้ง การศึกษา
วิจัยกรมการแสดงความไม่พอใจระหว่างนักศึกษาหรือลูกกับผู้ปกครองยังเป็น
เรื่องใกล้ตัวที่ครอบครัวอาจพบได้บ่อยครั้ง โดยเบื้องต้นผู้วิจัยไม่ได้ระบุปัจจัย
ที่ส่งผลต่อการแสดงหรือไม่แสดงวิจัยกรมเพื่อให้ผู้แสดงวิจัยกรมพิจารณา
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเองและเพื่อให้เห็นข้อมูลการใช้ภาษาในสังคมวัฒนธรรมได้
อย่างชัดเจน

จากความสำคัญของวิจัยกรมและปัญหาที่พบได้ในสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจ
ศึกษาว่า เมื่อนักศึกษาหรือลูกเกิดความไม่พอใจพ่อแม่หรือผู้ปกครอง นักศึกษา
จะแสดงวิจัยกรมหรือไม่ หากเลือกแสดงวิจัยกรมนักศึกษาหรือลูกจะเลือกใช้
กลวิธีทางภาษาใด อีกทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงวิจัยกรม และเหตุผล
ของการไม่แสดงวิจัยกรมมีอะไรบ้าง โดยผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดที่เรียกว่า

วจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory pragmatics) (Hank, Ide and Katagiri, 2009) และแนวคิดเรื่องการจัดการความสัมพันธ์ (Rapport management) (Spencer-Oatey, 2002) ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังอาจนำไปใช้ในการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลในครอบครัว โดยสอดแทรกในเนื้อหาการสอนของรายวิชาต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่นักศึกษาใช้แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ
3. เพื่อศึกษาเหตุผลของการไม่แสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเรื่องวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครองและปัจจัยที่ผู้พูดคำนึงถึง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาในสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จนกระทั่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 139 คน จากทั้งหมด 284 คน หลังจากนั้นให้หมายเลขแก่นักศึกษาทั้งหมดเพื่อสุ่มโดยใช้สูตรการสุ่มในโปรแกรม Excel (ประชุม สุวัตถิ, 2552, น.4-8) ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2559 สถานที่เก็บข้อมูลคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาโดยใช้แนวคิดที่เรียกว่า วจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย หรือ Emancipatory pragmatics ซึ่งสะท้อนมุมมองของนักวิชาการที่สนับสนุนให้ศึกษาการใช้ภาษาโดยนำปัจจัยหรือค่านิยมในแต่ละวัฒนธรรม

มาวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัย (Hank, Ide and Katagiri, 2009, pp.1-2) ร่วมกับแนวคิดเรื่องการจัดการความสัมพันธ์ (Rapport management) ของสเปนเซอร์ โอตทีย์ (Spencer-Oatey, 2002) ซึ่งเป็นแนวคิดตะวันตกที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในงานด้านวิจัยปฏิบัติศาสตร์ ทั้งนี้ ทั้ง 2 แนวคิดสะท้อนให้เห็นมุมมองการวิเคราะห์และอธิบายการใช้ภาษาจากทั้ง 2 ด้าน เนื่องจากการนำปัจจัยทางวัฒนธรรมมาอธิบายย่อมแสดงเนื้อแท้ด้านความคิดของคนในสังคม ขณะเดียวกันเมื่อนำแนวคิดตะวันตกที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา ยิ่งทำให้ผลการวิจัยปรากฏความชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการเลือกใช้กลวิธีทางภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเริ่มตั้งแต่การสำรวจ ศึกษา คัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งคัดเลือก วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สำรวจ ศึกษา คัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดจำนวน 284 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 ของสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยวิธีการทางสถิติหรือการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 95 ว่า ผลการสำรวจจะคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 0.06 ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงมีจำนวนทั้งสิ้น 139 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติดังกล่าว เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามอาจมีทัศนคติในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามระดับชั้นปี อีกทั้ง เพื่อให้การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายแบบได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรที่มี หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ให้หมายเลขแก่นักศึกษาทั้ง 284 คนเพื่อสุ่มรายชื่อโดยใช้สูตรการสุ่มในโปรแกรม Excel จนกระทั่งเหลือ 139 คน (ประชุม สุวดี, 2552, น.4-8)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยด้านวจนกรรมมักใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลการใช้ภาษาในบริบทต่าง ๆ โดยแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน³ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ก่อนการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่าง (นักศึกษา) จำนวน 60 คน เขียนสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่พอใจระหว่างตนเองกับผู้ปกครอง และนำเสนอสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตัวอย่างเขียนมานับความถี่ และคัดเลือกสถานการณ์ที่ปรากฏความถี่มากที่สุดและมีความถี่ใกล้เคียงกัน 4 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์การยกเลิกนัด สถานการณ์การทำของเสียหาย สถานการณ์การก้าวท้าวเรื่องส่วนตัว และสถานการณ์การกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น หลังจากนั้นผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามชุดที่ 1 ซึ่งประยุกต์จากแบบสอบถามในงานวิจัยเรื่องวจนกรรม การตักเตือนในภาษาไทย: กรณีศึกษาคูครูกับศิษย์ ของสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2549) และงานวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่อง ‘บุญคุณ’ กับวจนกรรม 3 ชนิดในสังคมไทยของชาญววิทย์ เยาวฤทธา (2555) โดยมีลักษณะปลายเปิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ตอบแบบสอบถามตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทั้ง ไม่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุชื่อและนามสกุลในแบบสอบถาม สำหรับตัวอย่างสถานการณ์ในแบบสอบถามชุดที่ 1 มีดังนี้

สถานการณ์การยกเลิกนัด

“หากผู้ปกครองของท่านนัดกับท่านว่าจะพาท่านไปทำธุระสำคัญซึ่งมีการกำหนดวันและเวลาไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่เมื่อถึงวันนัด ผู้ปกครองของท่านกลับปฏิเสธและไม่ไปกับท่าน เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวท่านจะทำอย่างไร”

³ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ประมาณ ทรัพย์ผดุงชนม์ อาจารย์ประจำสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ ดร. สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย และภาษาวัฒนธรรมตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอาจารย์ วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในงานวิจัยฉบับนี้

ขณะที่แบบสอบถามชุดที่ 2 ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดัดแปลงคำถามจากเครื่องมือหรือเอกสารการเก็บข้อมูลของ สเปนเซอร์ โอตตี้ (Spencer-Oatey, 2002, p.534) สำหรับคำถามปลายเปิดซึ่งถามถึงปัจจัยหรือข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจมีตัวอย่างดังนี้

สถานการณ์การยกเลิกนัด

“เมื่อท่านต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจในสถานการณ์ที่ผู้ปกครองของท่านนัดกับท่านว่าจะพาไปทำธุระสำคัญซึ่งมีการกำหนดวันและเวลาไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่เมื่อถึงวันนัด ผู้ปกครองของท่านกลับปฏิเสธและไม่ไปกับท่าน ท่านคำนึงถึงปัจจัยใดบ้างในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจดังกล่าว (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)”

สถานการณ์การทำของเสียหาย

“เมื่อท่านต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจในสถานการณ์ที่ผู้ปกครองของท่านทำวัตถุหรือสิ่งของที่สำคัญหรือจำเป็นสำหรับท่านเสียหาย และวัตถุหรือสิ่งของนั้นไม่สามารถซ่อมแซมหรือสามารถนำกลับมาใช้ได้ตามเดิม ท่านคำนึงถึงปัจจัยใดบ้างในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจดังกล่าว (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)”

ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้แบบสอบถามชุดที่ 2 แก่ผู้ตอบแบบสอบถามหลังจากตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 เสร็จสิ้นแล้ว เพื่อไม่เป็นการซ้ำและเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริง อีกทั้ง ไม่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุชื่อและนามสกุลในแบบสอบถามเช่นเดียวกับแบบสอบถามชุดที่ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มทางสถิติจำนวนทั้งสิ้น 139 คน ดั่งขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 สอบถามตัวอย่างเป็นรายบุคคลถึงความสมัครใจในการตอบแบบสอบถาม หากตัวอย่างคนใดไม่สมัครใจตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเลือกตัวอย่างในลำดับถัดไป โดยไม่มีการบังคับ

3.2 อธิบายความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บแบบสอบถามให้เป็นความลับ(จำเนียร จวงตระกูล, 2553)

3.3 อธิบายวิธีการตอบข้อมูลในแบบสอบถาม และตอบแบบสอบถามชุดที่ 1

3.4 หากผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “แสดงความไม่พอใจผู้ปกครองโดยพูดว่า...” ผู้วิจัยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุชื่อและนามสกุลลงในแบบสอบถามเพื่อป้องกันความลับและความเป็นส่วนตัว

3.5 สัมภาษณ์ ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ต้องการคำอธิบาย โดยนำขั้นตอนการสัมภาษณ์ของ สุภางค์ จันทวานิช (2557, น.82-84) มาเป็นแนวทางการเก็บข้อมูล สำหรับวิธีการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้างตายตัว (Semi-structured interview) เนื่องจากคำถามสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้อาจได้รับการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมหรือลดทอนขณะสัมภาษณ์ตามความเหมาะสม (เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์), 2556, น.277) สำหรับตัวอย่างคำถามปลายเปิดที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีดังนี้

“เวลารู้สึกไม่พอใจ ทำไมถึงกล่าวถ้อยคำที่แสดงให้ผู้ปกครองรู้ว่าไม่ชอบสิ่งที่ผู้ปกครองทำหรือคิด”

“เวลารู้สึกไม่พอใจ ทำไมถึงพูดในเชิงคำถามให้ผู้ปกครองคิด หรือพูดในทำนองว่าคนแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน”

4. การคัดเลือก วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาคัดเลือก วิเคราะห์ และสังเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การคัดเลือกข้อมูลในแบบสอบถามชุดที่ 1 และแบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามชุดที่ 1

หากผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “แสดงความไม่พอใจผู้ปกครอง โดยพูดว่า...” แต่ตอบในลักษณะบรรยายว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะกล่าวอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยจะคัดข้อมูลดังกล่าวออก เนื่องจากไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ทฤษฎีทางภาษาได้

หากผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “ไม่แสดงความไม่พอใจ เพราะ...” หรือ “แสดงความไม่พอใจ โดยวิธีอื่น คือ...” ผู้ตอบแบบสอบถามจะคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่แสดงผลหรือวิธีการแสดงความไม่พอใจที่ไม่ใช่ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจ

แบบสอบถามชุดที่ 2

ผู้วิจัยคัดเลือกข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามระบุไว้ทั้งหมดเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการกล่าวถ้อยคำแสดงความไม่พอใจต่อไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจะคัดเลือกเฉพาะคำตอบที่สอดคล้องกับคำถาม หากผู้ให้สัมภาษณ์ตอบมากกว่าหนึ่งเหตุผล หรือมากกว่าหนึ่งประเด็น ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้ทั้งหมด เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำไปอธิบายเพิ่มเติมในส่วนท้ายของทฤษฎีย่อยต่าง ๆ

4.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามชุดที่ 2 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์

แบบสอบถามชุดที่ 1

กรณีผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “แสดงความไม่พอใจผู้ปกครอง โดยพูดว่า...” มีวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) แบ่ง “ถ้อยคำ” ตามนิยามของ เฮิร์ฟฟอร์ดและฮีสเลย์ (Hurford, James R. & Heasley, Brendan, 1990, p.15)

2) นำถ้อยคำมาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาโดยพิจารณาจากปริบท
และเจตนาของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละสถานการณ์

3) สังเคราะห์จัดกลุ่มกลวิธีทางภาษารอบที่ 1

4) พิจารณาการสังเคราะห์จัดกลุ่มกลวิธีทางภาษาอีกครั้งหนึ่ง

5) นับความถี่และคำนวณค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษา

6) นำกลวิธีย่อยทั้งหมดมาวิเคราะห์เจตนาเพื่อสังเคราะห์จัดกลุ่ม

กลวิธีหลัก

7) นำกลวิธีทางภาษา (กลวิธีหลัก) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์
การปรากฏรวม

กรณีผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “ไม่แสดงความไม่พอใจ เพราะ...”
มีวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) วิเคราะห์แยกเหตุผลของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน
ในแต่ละสถานการณ์

2) นำเหตุผลที่ปรากฏมาสังเคราะห์จัดกลุ่ม

3) พิจารณาการจัดกลุ่มให้มีความชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

4) นำเหตุผลที่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ มา นับความถี่และ

คำนวณค่าร้อยละ

กรณีตัวอย่างหรือผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “แสดงความไม่พอใจ
โดยวิธีอื่น คือ...” มีวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์วิธีการอื่น ๆ ที่ใช้ในการแสดงความไม่พอใจ

2) นำวิธีการที่วิเคราะห์มาสังเคราะห์จัดกลุ่ม

3) พิจารณาการจัดกลุ่มวิธีการให้มีความชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

4) นำวิธีการที่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ มา นับความถี่และ

คำนวณค่าร้อยละ

แบบสอบถามชุดที่ 2

1) นำข้อมูลที่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์แยกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากแต่ละสถานการณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตอบมากกว่าหนึ่งปัจจัย

2) นำปัจจัยทั้งหมดที่วิเคราะห์ในรอบแรกมาสังเคราะห์จัดกลุ่มข้อมูล

3) พิจารณาการจัดกลุ่มปัจจัยให้มีความชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

4) นำปัจจัยที่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ มานับความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

หลังจากที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และคัดเลือกข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ปรากฏในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แยกเหตุผลหรือประเด็นเพื่อนำมาวิเคราะห์และอธิบายเพิ่มเติมในส่วนท้ายของกลวิธีย่อยต่าง ๆ

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง และปัจจัยที่ผู้พูดคำนึงถึง ปรากฏผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีทางภาษาในการแสดงวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครองในสถานการณ์ต่าง ๆ และการปรากฏของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจ

กลวิธีทางภาษาในการแสดงวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในสถานการณ์ยกเลิคนัด การทำของเสียหาย การก้าวก้าวเรื่องส่วนตัว และการกล่าวเปรียบเทียบกับนักศึกษากับบุคคลอื่น ปรากฏทั้งสิ้น 21 กลวิธีย่อย ใน 3 กลุ่มกลวิธีหลักตามเจตนาในการสื่อสาร และ 1 กลวิธีเสริม โดย 3 กลุ่มกลวิธีหลัก ได้แก่ กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง ประกอบด้วย

14 กลวิธีย่อย คือ การไม่ยอมรับการกระทำ การให้พิจารณาความเป็นจริง การยืนยันตนเอง การแสดงความรู้สึกด้านลบ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การอุทาน การให้ชัดเจน การกล่าวอ้างข้อสัญญา การเน้นความต้องการ การปฏิเสธ การท้าทาย การย้อนพฤติกรรม การแสดงความจริง และการย้ำความ กลวิธีการรักษาความสัมพันธ์ ประกอบด้วย 4 กลวิธีย่อย คือ การยอมรับ การลดความรุนแรง การถามเหตุผล และการให้เหตุผล กลวิธีการแสดงผลกระทบประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย คือ การกล่าวถึงผลเสีย การแสดงความสำคัญ และการสื่อให้กระทำตามเดิม ขณะที่กลวิธีเสริม 1 กลวิธี คือ การใช้คำเรียก สำหรับรายละเอียดของกลวิธี การแสดงความไม่พอใจในกลุ่มต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง

กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง หมายถึง ถ้อยคำของนักศึกษาที่แสดงเจตนาให้ผู้ปกครองทราบว่าตนรู้สึกไม่พอใจสิ่งที่เกิดขึ้นหรือปฏิเสธสิ่งที่ผู้ปกครองกำลังปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา เป็นการปลดปล่อยความคิด ความรู้สึกในจิตใจของตนเองให้ผู้ปกครองทราบ ทั้งนี้ กลวิธีย่อยที่ปรากฏในกลุ่มกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครองมีทั้งสิ้น 14 กลวิธี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดเฉพาะกลวิธีย่อยที่ปรากฏมากกว่า 50 ถ้อยคำซึ่งมีทั้งสิ้น 3 กลวิธี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การไม่ยอมรับการกระทำ

การไม่ยอมรับการกระทำ หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดตำหนิการกระทำของผู้ปกครอง เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้ปกครองได้กระทำหรือเป็นการสื่อให้ผู้ปกครองทราบว่าไม่ควรกระทำพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ กลวิธี การไม่ยอมรับการกระทำปรากฏใน 4 สถานการณ์ ได้แก่ การยกเลิกันต์ การทำของเสียหาย การก้าวก้าวเรื่องส่วนตัว และการกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น สำหรับความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 204 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) **ทำไมต้องมาอยู่กับของของหนูด้วย**
- (2) **แม่ แม่จะดูของหนูทำไม** หนูไม่ชอบ นี่มันเรื่องของหนูนะ
- (3) **แล้วทำไมไม่บอกกันตั้งแต่แรกว่าจะไม่ไปแล้ว**
- (4) **ทำไมถึงทำพัง** เสียหายเพราะอะไร แล้วจะทำไมทั้งนี้

เมื่อซ่อมไม่ได้แล้วอะ

- (5) **อย่ามาเปรียบเทียบกันเพราะคนเราไม่เหมือนกันอยู่แล้ว**

ทุกคนจะได้ดีหรือไม่ได้ดีมันอยู่ที่ตัวเรา

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า กลวิธีการไม่ยอมรับการกระทำส่วนใหญ่ มักปรากฏในส่วนต้นของการแสดงความไม่พอใจและสามารถปรากฏเพียงถ้อยคำเดียว อีกทั้ง ถ้อยคำแสดงการไม่ยอมรับการกระทำมักปรากฏคำว่า “ทำไม” “อย่า” ภายในถ้อยคำทั้งนี้ จากผลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่นักศึกษาคำนี้ถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ สเปนเซอร์ โอตีย์ (Spencer-Oatey, 2002) ในเรื่องเรื่องสิทธิความเสมอภาค (Equity rights) และการเสียประโยชน์และการได้ประโยชน์ (Cost-benefit) ดังถ้อยคำที่ว่า “**เพราะว่าการกระทำของพ่อแม่ไม่ใช่การกระทำในสิ่งที่ใจเราต้องการ**” “**สิ่งที่เราเห็นแล้วเกิดการไม่ยอมรับมันผิดมันไม่ยุติธรรม...**”

การให้พิจารณาความเป็นจริง

การให้พิจารณาความเป็นจริง หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ปกครองพิจารณาความเป็นจริง หรือให้ผู้ปกครองตระหนักว่าสิ่งที่รับทราบมาอาจไม่ใช่อย่างที่ผู้ปกครองเข้าใจโดยอาจกล่าวถึงลักษณะนิสัยและความสามารถของผู้ที่ผู้ปกครองนำมาเปรียบเทียบ หรือการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบเพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักถึงสิ่งที่เคยเกิดขึ้น ทั้งนี้ กลวิธีการให้มองความจริงปรากฏใน 3 สถานการณ์ ได้แก่ การยกเลิกันดี การก้าวก้าวเรื่องส่วนตัว และการกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น สำหรับความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 98 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

- (1) แต่ละคนมันไม่เหมือนกันหรอกนะ พ่อจะให้ไปทำเหมือน
คนนู้นคนนี้ไต่ยังไง หนูทำเหมือนคนนู้นไม่ได้หรอก มันไม่ใช่ตัวหนู
- (2) ถ้านัดแล้วไม่ตามนัดบายเบียงเค้าจะมีการนัดหมายวันเวลา
ไปทำไม
- (3) คนเราไม่เหมือนกันดีต่างกัน จะให้เป็นเหมือนคนอื่นไต่ยังไง
- (4) แม่...มีอะไรก็ถามหนูตรง ๆ ซิ เปิดใจคุยกันเลย แม่อย่ากรู้อะไร
แม่ถามได้ หนูลูกแม่นะ แม่จะเชื่อสิ่งที่เห็นหรือจะเชื่อคำพูดของลูกตัวเอง

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า กลวิธีการให้พิจารณาความเป็นจริง โดยส่วนใหญ่ ปรากฏส่วนต้นของข้อความ โดยบางข้อความอาจปรากฏความยาว หรือความต่อเนื่องของถ้อยคำค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กลวิธีการให้พิจารณาความเป็นจริง อาจสื่อให้ผู้ปกครองพิจารณาถึงความแตกต่างของบุคคล หรืออาจกล่าวถ้อยคำ ที่มีลักษณะคำถาม แต่ไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ปกครอง นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่นักศึกษาหรือลูกคำนึงถึงสอดคล้องกับ แนวคิดของ สเปนเซอร์ โอตทีย์ (Spencer-Oatey, 2002) ในเรื่องหน้าเชิงคุณภาพ (Quality face) หรือความต้องการการยอมรับด้านตัวตนจากผู้ปกครอง โดยพิจารณาได้จากตัวอย่างถ้อยคำของนักศึกษาที่ว่า “...พ่อแม่ควรรู้และ รับความจริงในสิ่งที่ลูกเป็นในฐานะผู้ใหญ่ที่อาบน้ำร้อนมาก่อน” หรือ “เพราะว่า เรายากให้เขารู้ว่า เราเป็นตัวของเราเป็นแบบหรือเหมือนกับคนอื่นไม่ได้”

การยืนยันตนเอง

การยืนยันตนเอง หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดกล่าวถึง ความเป็นตัวของตัวเอง หรือแสดงความเชื่อมั่นเกี่ยวกับตนเอง หรือแสดงภาวะ ที่สามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือการแสดงให้เห็นผู้ปกครองทราบว่า สิ่งใดที่ตนไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวล้วนเป็นการยืนยัน หรือย้ำ สิ่งที่ตนเองคิดหรือรู้สึกให้ผู้ปกครองรับทราบ ทั้งนี้ กลวิธีการยืนยันตนเองปรากฏใน 2 สถานการณ์ ได้แก่ การก้าวก้าวเรื่องส่วนตัวและการกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น สำหรับความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 59 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) แม่ควรภูมิใจที่ลูกสาวแม่ไม่เหมือนคนอื่น **หนูเข้มแข็งและเอาตัวรอดได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเหมือนใคร**

(2) **หนูก็พยายามทำดีที่สุดแล้วนะแม่**

(3) มาอยู่กับของส่วนตัวทำไมคะ? **หนูโตแล้วนะ ไม่ได้ทำอะไรเสียหายด้วย** ทำไมต้องสงสัยและมาอยู่กับของส่วนตัว

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า ถ้อยคำแสดงการยืนยันตนเอง อาจปรากฏถ้อยคำเดียวหรือปรากฏร่วมกับถ้อยคำอื่น ทั้งนี้ การยืนยันตนเอง อาจพิจารณาได้จากถ้อยคำ “เข้มแข็ง” “เอาตัวรอด” “...ดีที่สุด” “โตแล้ว” เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการยืนยันตนเองกับสำนวนไทยพบว่า สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักอิสระ ไม่ชอบการควบคุมที่เข้มงวด ดังสำนวนที่ว่า “อย่าข่มเขาโคขืนให้กินหญ้า” “ต่างคนต่างจิตต่างใจ” ฯลฯ (เพ็ญแข วัจนสุนทร, 2528, น.39) ทั้งนี้ จากผลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่นักศึกษาหรือลูก คำนึงถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ สเปนเซอร์ โอตตี้ (Spencer-Oatey, 2002) ในเรื่องสิทธิความเสมอภาค (Equity rights) ดังถ้อยคำที่ว่า “เพราะว่า เรามีสิทธิที่จะเถียงเขา...” หรือคำนึงถึงหน้าเชิงคุณภาพ (Quality face) หรือ ความต้องการยอมรับ ด้านตัวตนจากผู้ปกครอง ดังถ้อยคำที่ว่า “อยากให้พ่อแม่ยอมรับกับสิ่งที่เราทำ” “เพราะว่า อยากแสดงให้พ่อแม่เห็นว่าความคิดของเราถูกต้องแล้ว...”

1.2 กลวิธีการรักษาความสัมพันธ์

กลวิธีการรักษาความสัมพันธ์ หมายถึง ถ้อยคำของนักศึกษา ที่แสดงเจตนารักษาความสัมพันธ์หรือเป็นถ้อยคำที่ช่วยลดความรุนแรงของการแสดงความไม่พอใจ ทั้งนี้ กลวิธีย่อยที่ปรากฏในกลวิธีการรักษาความสัมพันธ์ มีทั้งสิ้น 4 กลวิธีย่อย ได้แก่ การยอมรับ การลดความรุนแรง การถามเหตุผล และการให้เหตุผล อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดเฉพาะกลวิธีการยอมรับ ซึ่งปรากฏความถี่สูงสุด สำหรับรายละเอียดมีดังนี้

การยอมรับ

การยอมรับ ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดแสดง การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ กลวิธีการยอมรับปรากฏใน 2 สถานการณ์ ได้แก่ การยกเลิกนัดและการทำของเสียหาย สำหรับความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 8 ถ้อยคำ ซึ่งมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

(1) อ้าว ก็นัดไว้แล้วอะ โอเค ๆ **ไม่เป็นไร** ถ้าจะไปอีก คราวนี้ ขอแบบแน่นอนนะแม่ (*การยกเลิกนัด* ปี 4 ฉบับ 9)

(2) **ช่างมันเหอะ ไม่เป็นไร** เจิงไปละ บอกแล้วว่าอย่าไปยุ่งกับมัน (*การทำของเสียหาย* ปี 4 ฉบับ 15)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า กลวิธีการยอมรับปรากฏได้ทั้งส่วนต้น และส่วนกลางของข้อความ โดยบางครั้งอาจปรากฏถ้อยคำแสดงการยอมรับมากกว่า 1 ถ้อยคำ และสามารถปรากฏเพียงกลวิธีเดียวในข้อความ ทั้งนี้ กลวิธีทางภาษา ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมไทยที่ว่า “รู้จักประสาน ประโยชน์ ประนีประนอม” ดังสำนวน “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” “นายพึ่งบ่าว เจ้าพึ่งข้า” (เพ็ญแข วัจนสุนทร, 2528, น.35) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าลูกส่วนหนึ่ง ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น และต้องการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้ปกครอง หรือทำให้ความรุนแรงของการแสดงความไม่พอใจลดลง

1.3 กลวิธีการแสดงผลกระทบ

กลวิธีการแสดงผลกระทบ หมายถึง ถ้อยคำของนักศึกษาที่แสดง ความไม่พอใจโดยกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งนี้ กลวิธีย่อยที่ปรากฏ ในกลวิธีการแสดงผลกระทบมีทั้งสิ้น 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การกล่าวถึงผลเสีย การแสดงความสำคัญ และการสื่อให้กระทำตามเดิม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะ นำเสนอรายละเอียดเฉพาะกลวิธีการกล่าวถึงผลเสียซึ่งปรากฏความถี่สูงสุด สำหรับ รายละเอียดมีดังนี้

การกล่าวถึงผลเสีย

การกล่าวถึงผลเสีย หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดแสดงให้ผู้ปกครองทราบว่าตนเองได้รับผลเสียอย่างไรโดยหนึ่งจากการกระทำของผู้ปกครอง ทั้งนี้ กลวิธีการกล่าวถึงผลเสียปรากฏใน 2 สถานการณ์ ได้แก่ การยกเลิกนัดและการทำของเสียหาย สำหรับความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 43 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) ทีหลังอย่านัดนะ ถ้าทำไม่ได้ *เสียเวลาที่รอ*
- (2) แม่รู้ไหมว่ามันสำคัญ *แล้วจะทำยังไง พังหมดแล้วนิ*
- (3) ถ้านัดแล้วไม่ไปวันหลังกำหนดวันที่แน่นอนนะคะ *หนูก็มีธุระ*

ต้องทำเหมือนกัน

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า กลวิธีการกล่าวถึงผลเสียโดยส่วนใหญ่ ปรากฏเป็นถ้อยคำสุดท้ายของข้อความ ทั้งนี้ ผลเสียที่ผู้พูดกล่าวถึงอาจเป็นเรื่องเวลา ธุระ หรือการสื่อให้ผู้ปกครองทราบว่าสิ่งของไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ อีก ทั้งนี้ ตัวอย่างข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ สเปนเซอร์ โอตทีย์ (Spencer-Oatey, 2002) เรื่องการเสียประโยชน์และการได้ประโยชน์ (Cost-benefit) ดังถ้อยคำที่ว่า “เสียเวลาที่รอ” “น่าจะบอกก่อนจะได้ไม่เสียเวลา”

1.4 กลวิธีเสริม

กลวิธีเสริม หมายถึง ถ้อยคำของนักศึกษาที่ใช้ประกอบการแสดงความไม่พอใจเพื่อให้ผู้ปกครองทราบว่า ตนกำลังจะกล่าวถ้อยคำบางถ้อยคำต่อไป สำหรับกลวิธีเสริมมีทั้งสิ้น 1 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำเรียกซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การใช้คำเรียก

นवरรณ พันธุมธธา (2551, น.138) นิยามความหมายของ “คำเรียก” ไว้ว่า “คำที่ใช้เรียกผู้อื่นให้เกิดความสนใจ เมื่อเขาเกิดความสนใจแล้วก็สื่อสารได้ต่อไป คำเรียกจึงมักอยู่หน้าประโยค...” ดังนั้น การใช้คำเรียก ในที่นี้จึงหมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดกล่าวเพื่อเริ่มการสนทนา หรือเรียกความสนใจจากคู่สนทนา ก่อนแสดงความไม่พอใจด้วยถ้อยคำอื่น ๆ ทั้งนี้ กลวิธีการใช้คำเรียกปรากฏ

ใน 4 สถานการณ์ ได้แก่ การยกเลิคนัด การทำของเสียหาย การก้าวก้าวเรื่องส่วนตัว และการกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น สำหรับความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 25 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) พ่อ นั้นมันของสำคัญของหนูนะ ซ่อมไม่ได้แล้วด้วย

(2) โธ่ แม่ ของสำคัญของจำเป็น แม่ยังทำเสียอีก แล้วจะทำยังไง
ต่อเนี่ย มันซ่อมไม่ได้แล้วด้วยเนี่ย

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า กลวิธีการใช้คำเรียกปรากฏในส่วนต้นของข้อความ เนื่องจากผู้พูดมักใช้เป็นถ้อยคำเริ่มต้นสนทนาหรือเรียกความสนใจจากผู้ฟัง อย่างไรก็ตาม บางข้อความอาจพบว่า กลวิธีการใช้คำเรียกปรากฏเป็นถ้อยคำที่สองต่อการอุทาน

จากกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ข้างต้นพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏความถี่และการเลือกใช้มากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครองซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาซึ่งอยู่ในสถานภาพลูกหรือผู้ที่ได้รับการดูแลจากผู้ปกครองเลือกใช้กลวิธีที่สื่อความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมามากกว่าการเลือกใช้กลวิธีที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา อย่างไรก็ตาม ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากช่วงวัยของวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านซึ่งต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2559, น.8-37)

1.5 การปรากฏของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

การปรากฏของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง หมายถึง การปรากฏของกลวิธีหลักและกลวิธีเสริมขณะนักศึกษาแสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง ทั้งนี้ กลวิธีหลักหรือกลวิธีตามวัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้พูดอาจปรากฏเดี่ยวหรือปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ขณะที่กลวิธีเสริมจะปรากฏร่วมกับกลวิธีหลักอื่น ๆ เท่านั้น สำหรับรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1.5.1 การปรากฏตัวของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจ ของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

การปรากฏตัวของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง หมายถึง การปรากฏของกลวิธีหลักหรือกลวิธีทางภาษาตามวัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้พูดเพียงกลวิธีเดียวในข้อความซึ่งอาจปรากฏเพียง 1 ถ้อยคำหรือมากกว่า 1 ถ้อยคำ ทั้งนี้ กลวิธีที่ปรากฏเดี่ยวและปรากฏร้อยละสูงสุดในทุกสถานการณ์ ได้แก่ กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง สำหรับร้อยละของกลวิธีหลักที่ปรากฏเดี่ยว มีดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ร้อยละการปรากฏตัวของกลวิธีหลักในการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

กลวิธีที่ปรากฏเดี่ยว สถานการณ์	กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง	กลวิธี การรักษา ความสัมพันธ์	กลวิธี การแสดง ผลกระทบ	กลวิธี เสริม
การยกเลิกันต์	ร้อยละ 34.69	ร้อยละ 6.12	ร้อยละ 4.08	ไม่ปรากฏ
การทำของเสียหาย	ร้อยละ 28.07	ไม่ปรากฏ	ร้อยละ 5.26	ไม่ปรากฏ
การก้าวท้าวเรื่องส่วนตัว	ร้อยละ 80.43	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ
การกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น	ร้อยละ 91.84	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ

สำหรับตัวอย่างของกลวิธีหลักที่ปรากฏเดี่ยวในสถานการณ์ต่าง ๆ มีดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 (1) *นัดอย่างนี้ วันหลังก็ไม่ต้องนัด (การไม่ยอมรับการกระทำ)*

ตัวอย่างที่ 2 (1) *อย่าพยายาม (2) ห้องนอนอย่าเข้าไป เอาข้าวของเวลาหนูไม่อยู่ (การไม่ยอมรับการกระทำทั้ง 2 ถ้อยคำ)*

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นกลวิธีหลักที่ปรากฏเดี่ยว คือ กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม การปรากฏเดี่ยวของกลวิธีหลักในที่นี้อาจปรากฏเพียงถ้อยคำเดียว ดังตัวอย่างที่ 1 หรือปรากฏมากกว่า 1 ถ้อยคำดังตัวอย่างที่ 2 อีกทั้ง ตัวอย่างที่ปรากฏมากกว่า 1 ถ้อยคำ อาจปรากฏกลวิธีย่อยเดียวกันหรือต่างกันได้ (จัดอยู่ในกลุ่มกลวิธีหลักเดียวกัน) ดังตัวอย่างที่ 2 ซึ่งปรากฏกลวิธีย่อยเดียวกัน คือ การไม่ยอมรับการกระทำ

1.5.2 การปรากฏร่วมของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

การปรากฏร่วมของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง หมายถึง การปรากฏกลวิธีหลักหรือกลวิธีทางภาษาตามเจตนาของผู้พูดมากกว่าหนึ่งกลวิธีในข้อความ หรือกลวิธีหลักปรากฏร่วมกับกลวิธีเสริม สำหรับโครงสร้างและร้อยละของการปรากฏร่วม มีดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างและร้อยละการปรากฏร่วมของกลวิธีหลักและกลวิธีเสริมในการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

สถานการณ์	โครงสร้างการปรากฏร่วมของกลวิธีตามวัตถุประสงค์ ⁴	ร้อยละ ⁵
การยกเลิกันต์	ม + ผ	42.86
	ม + ผ + ร	4.08
	ม + ร	4.08
	ส + ม + ร	2.04
	ผ + ร	2.04

⁴ความหมายของโครงสร้างการปรากฏร่วม “ม” หมายถึง กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง “ร” หมายถึง กลวิธีการรักษาความสัมพันธ์ “ผ” หมายถึง กลวิธีแสดงผลกระทบ และ “ส” หมายถึง กลวิธีเสริม

⁵ร้อยละที่ปรากฏคำนวณจากผลรวมทั้งหมดของการปรากฏเดี่ยวและการปรากฏร่วมในแต่ละสถานการณ์

สถานการณ์	โครงสร้างการปรากฏร่วม ของกลวิธีตามวัตถุประสงค์	ร้อยละ
การทำของเสียหาย	ม + ผ	36.84
	ส + ม + ผ	14.03
	ม + ผ + ร	5.26
	ส + ผ	5.26
	ผ + ร	3.51
การก้าวท้าวเรื่องส่วนตัว	ม + ร	1.75
	ส + ม	10.87
การกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น	ม + ร	8.69
	ส + ม	6.12
	ม + ร	2.04

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นลักษณะหรือธรรมชาติของโครงสร้างการปรากฏร่วมของกลวิธีการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง โดยมีโครงสร้างที่ปรากฏทั้งสิ้น 8 แบบ ได้แก่ ม + ผ / ม + ผ + ร / ม + ร / ส + ม + ร / ผ + ร / ส + ม + ผ / ส + ผ และ ส + ม ทั้งนี้โครงสร้างที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่า โดยปกตินักศึกษาจะกล่าวโครงสร้าง ม + ผ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสียประโยชน์หรือไม่ได้รับสิ่งที่ควรจะได้รับ (การยกเลิกนัดและการทำของเสียหาย) ขณะที่โครงสร้างการปรากฏร่วม ส + ม ปรากฏเฉพาะสถานการณ์การก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวและการกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นเท่านั้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครองเป็นกลวิธีที่ปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ มากที่สุดหรือปรากฏในโครงสร้างทั้งสิ้น 6 แบบ จึงอาจกล่าวได้ว่าขณะเกิดความรู้สึกไม่พอใจ นักศึกษาหรือลูกจะคำนึงถึงการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับตนเองน้อยลง

สำหรับตัวอย่างของกลวิธีหลักที่ปรากฏร่วมกับกลวิธีหลัก และ/หรือกลวิธีเสริมในสถานการณ์ต่าง ๆ มีดังนี้

(1) ไม่ไปทำไม่ไม่บอกก่อนล่วงหน้า (2) น่าจะบอกก่อน
จะได้ไม่เสียเวลา (การไม่ยอมรับการกระทำ และการกล่าวถึงผลเสีย)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นกลวิธีหลักที่ปรากฏมากกว่า
1 กลวิธีในข้อความ กล่าวคือกลวิธีใน (1) จัดอยู่ในกลุ่มกลวิธีหลัก คือ กลวิธี
การแสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครอง ขณะที่
กลวิธีใน (2) จัดอยู่ในกลวิธีหลัก คือ กลวิธีการแสดงผลกระทบ หรือมีโครงสร้าง
การปรากฏร่วมแบบ ม + ผ

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ ของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ
ของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อการแสดงวจนกรรมการแสดง
ความไม่พอใจเมื่อผู้ปกครองยกเลิกันัด ทำของเสียหาย ก้าวกายเรื่องส่วนตัว หรือ
นำบุคคลอื่นมากล่าวเปรียบเทียบกับตน ทั้งนี้ จากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม
ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาหรือลูกตอบปัจจัยที่คำนึงถึงขณะใช้กลวิธีทางภาษาแสดง
ความไม่พอใจ โดยมีตัวอย่างคำตอบดังต่อไปนี้

- 1) เพราะควรที่จะรักษาคำพูดที่พูดกับเราไม่ใช่รับปากลอย ๆ
(ปี 2 ฉบับที่ 80)
- 2) ความระมัดระวัง อยาให้แม่ระมัดระวังมากกว่านี้ (ปี 3 ฉบับที่ 128)
- 3) อยาให้ท่านพูดคุยกับเรามากกว่าพูดกันตรง ๆ ใช้เหตุผลคุยกัน
เปิดใจคุยกันจะเข้าใจกันมากกว่าที่ท่านรู้หรือพอเจอเอง (ปี 3 ฉบับที่ 139)
- 4) เป็นคนตรง ๆ ...เมื่อเปรียบเทียบจะมีความน้อยใจ (ปี 4 ฉบับที่ 4)
- 5) ไม่พอใจเพราะแม่ไม่ควรรู้ความลับ... (ปี 4 ฉบับที่ 17)

จากคำตอบข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จัดกลุ่มข้อมูลตามสถานการณ์
โดยในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะปัจจัยที่ปรากฏความถี่และค่าร้อยละสูงสุด
3 ลำดับแรกในแต่ละสถานการณ์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงวิจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ ของนักศึกษาต่อผู้ปกครองในสถานการณ์ต่าง ๆ ความถี่ และร้อยละ

สถานการณ์	ปัจจัย	ความถี่	ร้อยละ
การยกเลิกนัด	คำสัญญา	18	26.87
	เวลา	10	14.93
	ความสำคัญ	8	11.94
	ลักษณะนิสัยประจำตัว	8	11.94
การทำของเสียหาย	ความสำคัญ	41	54.67
	ลักษณะนิสัยประจำตัว	7	9.33
	ความต้องการ	7	9.33
การก้าวก่ายเรื่องส่วนตัว	เรื่องส่วนตัว	27	46.55
	ความเป็นอิสระ	9	15.52
	ความต้องการ	8	13.79
การกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น	ลักษณะนิสัยประจำตัว	43	31.85
	ความจริง	39	28.89
	ความต้องการ	27	20.00

จากปัจจัยที่ปรากฏในสถานการณ์การยกเลิกนัด การทำของเสียหาย การก้าวก่ายเรื่องส่วนตัว และการกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นพบว่า ทั้ง 4 สถานการณ์ปรากฏปัจจัยที่สัมพันธ์กับแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ (Rapport management) ของ สเปนเซอร์ โอตตี้ (Spencer-Oatey, 2002, pp.540-541) ที่กล่าวถึง สิทธิทางสังคม (Sociality rights) อันเกี่ยวข้องกับสิทธิ ความเสมอภาค (Equity rights) ซึ่งสัมพันธ์กับความคิดเรื่องการเสียประโยชน์ (Cost) และการได้รับประโยชน์ (Benefit) ความเป็นอิสระ (Autonomy) และการบังคับให้ทำ (Imposition) เช่น ปัจจัย “เวลา” แสดงให้เห็นว่า “ผู้พูดเป็นฝ่ายเสียเวลา เสียประโยชน์ หรือไม่เกิดความยุติธรรมกับตน” ปัจจัย “ความสำคัญ” แสดงให้เห็นว่า “ผู้พูดสูญเสียสิ่งที่เป็นต่อตนเอง”

ปัจจัย “ความเป็นอิสระ” แสดงให้เห็นว่า “ผู้พูดต้องการความเป็นส่วนตัว” ปัจจัย “ความต้องการ” แสดงให้เห็นว่า “ผู้พูดต้องการให้อีกฝ่ายทำหรือเป็นในสิ่งที่ตนต้องการ” กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาที่ปรากฏข้างต้น เกิดขึ้นเนื่องจากนักศึกษาหรือลูกให้ความสำคัญกับการได้รับประโยชน์ (Benefit) ขณะที่ผู้ปกครองก็กระทำในลักษณะเดียวกันกับนักศึกษาหรือลูกของตน โดยเฉพาะในสถานการณ์การยกเลิกนัด นอกจากนี้ หากพิจารณาสถานการณ์การกล่าวเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น พบว่า สิ่งที่ผู้ปกครองกระทำทำให้นักศึกษาหรือลูกได้รับผลกระทบในส่วนที่เรียกว่า หน้าเชิงคุณภาพ (Quality face) หรือความต้องการการยอมรับจากผู้อื่นกำลังได้รับผลกระทบไปพร้อมกับการปรากฏความรู้สึกถูกบังคับให้กระทำ (Imposition) ซึ่งปัจจัยที่ปรากฏเหล่านี้แสดงให้เห็นลักษณะของวัยรุ่นที่ไม่ต้องการการถูกล่วงเกินวิถีชีวิต และต้องการอิสระทางความคิดและการกระทำ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2559)

นอกจากผลการวิจัยดังตารางข้างต้น ผู้วิจัยยังพบปัจจัย “ผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณ” ซึ่งทำให้กลวิธีทางภาษาลดความรุนแรงลง โดยพบในสถานการณ์การทำของเสียหาย การก้าวก้าวเรื่องส่วนตัว และการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นแสดงให้เห็นว่า แม้ลูกจะรู้สึกไม่พอใจ แต่ยังคงคำนึงถึงความสัมพันธ์ของตนกับผู้ปกครองซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยมในสังคมไทยเรื่อง “บุญคุณ” ทั้งนี้ ค่านิยมดังกล่าวยังปรากฏอยู่ในสำนวนไทย เช่น ข้าวแดงแกงร้อน น้ำเกลือ น้ำปลาร้า ราดหัว ฯลฯ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2541)

3. เหตุผลของการไม่แสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครอง

เหตุผลของการไม่แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง หมายถึง เหตุผลที่ถูกเลือกไม่กล่าวถ้อยคำเพื่อแสดงความไม่พอใจหรือไม่กระทำวิธีการอื่น ๆ เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง ทั้งนี้ เหตุผลของการไม่แสดงความไม่พอใจที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากคำถามปลายเปิดที่ปรากฏในแบบสอบถามชุดที่ 1 ของทุกสถานการณ์ ซึ่งถามว่า “ไม่แสดงความไม่พอใจ เพราะ...” พบตัวอย่างคำตอบดังต่อไปนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2561)

- 1) “เพราะพ่อหรือแม่อาจมีเหตุผลที่ไม่พาไป...”
- 2) “เพราะเข้าใจว่าผู้ปกครองไม่ได้มีเจตนาที่จะทำให้สิ่งของเสียหาย”
- 3) “เพราะพ่อแม่คือคนที่เลี้ยงดูเรามา...”
- 4) “เพราะแม่ไม่เคยทำแบบนี้ มีแต่ถามแล้วจึงหยิบให้ท่านดูเอง”
- 5) “...ต่อให้อะอะหรือโวยวาย ก็ไม่ได้ช่วยอะไรนอกจากจะเป็นบาปเปล่าๆ”

จากคำตอบข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จัดกลุ่มเหตุผล โดยพบเหตุผลทั้งสิ้น 8 ข้อ รวมทั้งสิ้น 268 ครั้ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 เหตุผลของการไม่แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง ความถี่ และร้อยละ

เหตุผลของการไม่แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
1. ความเข้าใจ	117	43.66
2. การไม่คิดมาก	107	39.93
3. ผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณ	33	12.31
4. สิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้น	7	2.61
5. เรื่องที่เกิดขึ้นแก้ไขได้	1	0.37
6. บาป	1	0.37
7. แบบอย่างที่ดี	1	0.37
8. สิ่งที่ไม่มีความจำเป็น	1	0.37
รวม	268	100.00

ตารางข้างต้นพบว่า เหตุผลที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจ ซึ่งมีร้อยละ 43.66 ขณะที่การไม่คิดมากและผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณปรากฏเป็นลำดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ โดยทั้ง 3 เหตุผลปรากฏค่าร้อยละมากกว่าร้อยละ 10 ทั้งหมด สำหรับเหตุผลที่ 4 ถึงเหตุผลที่ 8 มีค่าร้อยละรวมเพียงร้อยละ 4.09 ทั้งนี้ ค่าร้อยละที่ปรากฏใน 3 เหตุผลแรกแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาหรือลูกเข้าใจผู้ปกครอง

แม้ตนจะอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่าง 2 ฝ่าย นอกจากนี้ เหตุผล “ผู้มีพระคุณ” (ผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณ) ยังแสดงให้เห็นว่า ค่านิยมเรื่อง “บุญคุณ” มีผลต่อการแสดงหรือไม่แสดงวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ เนื่องจากนักศึกษา หรือลูกเห็นว่าผู้ปกครองเป็นผู้เลี้ยงดูตน ซึ่งสอดคล้องกับข้อความที่หม่อมราชวงศ์ อคิน รพีพัฒน์ (2553, น.94) ได้กล่าวถึง “บุญคุณ” ไว้ว่า “ความกตัญญูหรือ บุญคุณเป็นคำสอนในพุทธศาสนาที่คนไทยให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับพ่อแม่”

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยด้านกลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษา ต่อผู้ปกครอง แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาซึ่งมีอายุในช่วงวัยรุ่นเลือกแสดงความไม่ เห็นด้วยกับการกระทำหรือความคิดของผู้ปกครองหรือกล่าวอย่างตรงไปตรงมาเป็น ส่วนใหญ่มากกว่าการใช้กลวิธีการรักษาความสัมพันธ์ ซึ่งลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เนื่องจากแต่เดิมลูกมักดำเนินชีวิต ตามการขัดเกลาของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง อีกทั้ง ให้ความเคารพ กตัญญู ต่อผู้บังเกิดเกล้า (วิเชียร รักการ, 2529, น.41,60)

2. ผลการวิจัยที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่า การศึกษาการใช้ภาษาโดยใช้แนวคิด วจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory pragmatics) ผสมผสาน กับแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ ของสเปนเซอร์ โอตตี้ (Spencer-Oatey, 2002) ทำให้เห็นผลการศึกษารอบด้านยิ่งขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะการอธิบายตามแนวคิดใด แนวคิดหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาการใช้ภาษาในสังคมไทยย่อมสัมพันธ์กับปัจจัย หรือค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมาอย่างยาวนาน อีกทั้ง สังคมไทยให้ความสำคัญ กับหน้าและเกียรติหรือศักดิ์ศรี (เพ็ญแข วจนสุนทร, 2528, น.31-32) ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ (Rapport management) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเล่มนี้ไม่ได้เสนอว่า งานวิจัยด้านการใช้ภาษาในสังคมไทยทุกเล่มจะต้อง ใช้แนวคิดแบบผสมผสาน เพียงแต่ต้องการนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจ

3. เหตุผล “ผู้มีพระคุณ” และ “บาป” แสดงให้เห็นว่า เหตุผล ทางวัฒนธรรมสัมพันธ์กับการไม่แสดงความไม่พอใจต่อผู้ปกครอง อีกทั้งสะท้อน

ให้เห็นว่า ค่านิยมเรื่อง “บุญคุณ” และค่านิยมอื่น ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องบุญและกรรมเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย อยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้จำแนกข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์และ 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยอื่น ๆ ต่อไป (ฉลาด จันทรสุมบัติ และทองสง่า ผ่องแผ้ว, 2555)

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

กลวิธีการไม่ยอมรับการกระทำเป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏความถี่ของถ้อยคำมากที่สุด และปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงความไม่พอใจที่ปรากฏความถี่มากที่สุดในสถานการณ์การยกเลิกันต์ สถานการณ์การทำของเสียหาย และสถานการณ์การก้าวท้าวเรื่องส่วนตัว ได้แก่ คำสัญญา ความสำคัญ และเรื่องส่วนตัว แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาหรือลูกให้ความสำคัญกับคำสัญญารักของส่วนตัว และต้องการพื้นที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ของ สเปนเซอร์ โอตทีย์ (Spencer-Oatey, 2002) ในเรื่องการเสียประโยชน์และได้รับประโยชน์ (Cost-benefit) และความเป็นอิสระ (Autonomy) หรือต้องการสิทธิความเสมอภาค (Equity rights) กล่าวคือ ลูกต้องการความเข้าใจจากผู้ปกครอง ดังนั้น หากลูกและผู้ปกครองอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้ง ผู้ปกครองควรใช้วิธีการรับฟังร่วมกับการอธิบายอย่างมีเหตุและผล เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการผู้ปกครองที่มีลักษณะเสมือนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขและเป็นมิตรกับตน (วัลภา สบายยิ่ง, 2559, น.9-16)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยอื่น ๆ ต่อไป

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการใช้ภาษา โดยไม่ได้นำปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งมาวิเคราะห์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากนำปัจจัยในวัฒนธรรมไทยอื่น ๆ มาศึกษาการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเป็นอิสระ ความเมตตา ศักดิ์ศรี ฯลฯ จะแสดงให้เห็นธรรมชาติการใช้ภาษา และเกิดความเข้าใจกลุ่มผู้ใช้ภาษาเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันตผลาชีวะ. (2559). ครอบครั้วกับวัยรุ่น. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
พัฒนาการวัยรุ่น หน่วยที่ 8-15. (น.8-1 - 8-58). นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
- คลี่ปมสังหารยกครั้ว 3 ศพ อั้งคดีพลิกที่แท้ ‘ลูกชายคนโต’ มือฆ่า จ๋ออิงพ่อแม่
น้อง ฉุนกดดันหนัก ขอรลใหม่ไม่ให้. (2557, 11 มีนาคม). เดลินิวส์, น.1.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2553). การวิจัยเชิงคุณภาพ : เครื่องมือสร้างองค์ความรู้
เพื่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : ศูนย์กฏหมายธุรกิจอินเตอรเนชั่นแนล.
ฉลาด จันทรสมบัติ และทองสง่า ผ่องแผ้ว. (2555). การเขียนวิทยานิพนธ์.
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาญวทยา ยาวฤทธา. (2555). แนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวจนกรร 3 ชนิด
ในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรพีทำแผน 3 ศพ จ๋ออิงเรียงหัวพ่อแม่น้อง อั้งถูกด่า-เบีย้วซื้อรลให้ สำนักผิต
ขอขมาหน้ารูป. (2557, 12 มีนาคม). ไทยรัฐ, น.1.
- นววรรณ พันธเมธา. (2551). ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่
ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชุม สุวัตถิ. (2552). การสำรวจด้วยตัวอย่าง: การชักตัวอย่างและการวิเคราะห์.
กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมพัฒนาเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.
- เพ็ญแข วจนสุนทร. (2528). ค่านิยมในสำนวนไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.
- เมตตา วิวัฒน์นกุล. (2556). หลักการสัมภาษณ์ในวงการบริหารการสื่อสารมวลชน
และการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รุ่งอรุณ ใจซื่อ. (2549). **วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย: กรณีศึกษา นิสิตนักศึกษา**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลภา สบายยิ่ง. (2559). **สังคมกับวัยรุ่น**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่น หน่วยที่ 8-15. (น. 9-1 - 9-52). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์). (2541). **สำนวนไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพรส.
- วิเชียร รักรการ. (2529). **วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2549). **วัจนกรรมการตักเตือนในภาษาไทย: กรณีศึกษา ครูกับศิษย์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2553). **มองสังคมผ่านชีวิตในชุมชน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- Hanks, W. F., Ide, S., & Katagiri, Y. (2009). Introduction: Towards an emancipatory pragmatics. *Journal of Pragmatics*, 41 (1), 1-9.
- Hurford, J. R. & Heasley, B. (1990). **Semantics: a coursebook**. Great Britain : Cambridge University Press.
- Spencer-Oatey, Helen. (2002). Managing rapport in talk: Using rapport sensitive incidents to explore the motivational concerns underlying the management of relations. *Journal of Pragmatics*, 34, 529-545.